

Barnombudsmannens byrås rapporter 2:2008

Anu Hänninen: Barnperspektivet och barnens rättigheter i socialombudsmännens rapporter

Helsingfors 2008. 35 sidor. Publiceras på nätet i maj 2008.

Sammandrag

Syftet med utredningen var att producera information för barnombudsmannen om läget för socialservice som hänför sig till barn. Samma utredning granskade hur socialombudsmännens rapporter för år 2006 hade beaktat barnet och dess lagstadgade särställning. Utgångspunkten för socialombudsmännens arbete är lagstiftning som gäller ställning och rättigheter för klienten inom socialvården. Laget betonar i enlighet med FN:s konvention om barnens rättigheter särskilt beaktande av barnets bästa när det gäller socialvårdsfrågor.

Materialet i utredningen bestod av socialombudsmännens rapporter som utarbetats för kommunstyrelserna. Antalet rapporter som man fick tillgång till var 142. Dessa täcker 82 % av kommunerna i Fastlandsfinland. Materialet analyserades genom klassificering.

Rapporterna redovisade i fråga om behandlingen av barnfrågor följande fyra sätt: 1) innehåller inga barnfrågor alls (48 % av rapporterna), 2) innehåller frågor som berör barn, men inte barnens rättigheter (37 % av rapporterna), 3) frågor som berör barn och summariskt barnens rättigheter (11 % av rapporterna) och 4) frågor som berör barn och grundligt barnens rättigheter (4 % av rapporterna). Frågor med anknytning till barn behandlades överhuvudtaget i 52 procent av rapporterna.

I rapporter som innehöll ett barnperspektiv var familje- och individinriktat barnskydd som tema överlägset det största. I 63 % av omnämningarna om barn behandlades barnskyddet. De näst största teman i barnfrågor var familjerättsliga frågor (underhålls-, umgänges-, vårdnads- och faderskapsfrågor när det gäller barnet) som 12 % av omnämningarna tog upp samt dagvård (9 %). Övriga teman var barn med särskilda behov 4 %, barnpolitik 4 %, hemservice för barnfamiljer 3 %, barnfamiljens utkomst- och boendeproblem 2 %, skola 1 % och övriga iakttagelser 2 %.

De fyra vanligaste teman i barnskyddsfrågor var å sin sida rollen för en socialarbetare inom barnskyddet (18 % av observationerna inom barnskyddet), vård utom hemmet och familjevård (16,5 %) samt inledande av en klientrelation och tjänster inom öppenvården (15 %). Begränsningarna av kontakterna i vård utom hemmet fick mycket uppmärksamhet.

I familjerättsliga frågor sysselsatte frågor med anknytning till underhåll samt meningsskiljaktigheter mellan föräldrarna när det gäller barnets underhålls-, vårdnads- och umgängesfrågor socialombudsmännen. Iakttagelser om dagvården skiljde sig mycket från varandra så det är svårt att ge en bild om dessa. Dock konstaterade man ofta ställningen för ett barn i behov av särskilt stöd i dagvården eller transporten i anslutning

till denna. Ställningen för ett barn med särskilda behov framgick även i fråga om övriga tjänster.

För att komplettera informationen i rapporterna sändes en kort enkät till 13 socialombudsmän som hade inkluderat ett barnperspektiv i sina rapporter. Enkäten frågade bland annat om barnens egna kontakter med socialombudsmannen och socialombudsmannens åsikt om kommunens utvecklingsbehov ur perspektivet för barnens rättigheter. Det framgick av svaren att barn och unga sällan hade kontaktat socialombudsmännen i fråga. Kontakterna hade oftast anknytning till barnskyddet. När det gäller kommunens utvecklingsbehov betonades en ökning av förebyggande barnskydd och tidigt stöd.

I utredningen utvärderar man mer noggrant vissa av barnombudsmännens rapporter från trakterna kring Norra Karelen och Kuopio som behandlade barnperspektivet grundligt.

De teman som ombudsmännen behandlade hade många likheter med de kontakter som medborgare tog med barnombudsmannen. Utredningen betonar behovet att förbättra socialarbetarnas kunnande och barncentrering i arbetet vid utvecklande av socialvården. Problemen hos barn i behov av särskilt stöd och behovet att stärka det förebyggande barnskyddet framkom också. Det är också befogat att förstärka socialombudsmännens kännedom om barnens rättigheter och särställning. Man ska även informera om verksamheten så att den når barnen och deras föräldrar.

Högskolepraktikanten, studeranden i samhällsvetenskaper Anu Hänninen vid barnombudsmannens byrå utarbetade utredningen.